

УДК 343.13:323.28]:351.74/.76(497.6)
COBISS.SR-ID 513532341

https://doi.org/10.18485/fb_godisnjak.2019.16

КАПАЦИТЕТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ПОГЛЕДУ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА ТЕРОРИСТА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ ПОЛИЦИЈСКИХ АГЕНЦИЈА

Предраг Поповић*, виши асистент
Универзитет у Бањој Луци, Факултет безбједносних наука

* predrag84@yahoo.com

КАПАЦИТЕТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ПОГЛЕДУ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА ТЕРОРИСТА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ ПОЛИЦИЈСКИХ АГЕНЦИЈА

Сажетак: У посљедње вријеме, тероризам као неаитивна друштвена појава збој своје актуелности, појавних облика и посљедица које произрокује привлачи велику пажњу. Кривично гоњење терориста представља веома тежак и мукоитан посао, који изискује мобилизацију и ангажовање одређеног броја институција (правосудни органи и полицијске агенције). Поред тога, важан допринос у овом погледу има и сам квалитет законске регулативе којом се регулише наведена област. У Босни и Херцеговини постоји велики број кривичних закона и закона о кривичном поступку, као и других закона који регулишу ову област. У овом раду, посебан акценат се ставља на улогу полицијских агенција које несумњиво представљају значајан елемент у овој области.

Кључне ријечи: тероризам, криминалистичка полиција, кривично гоњење, Кривични закон, Закон о кривичном поступку.

Увод

У контексту свеобухватних негативних друштвених појава тероризам заузима посебно мјесто, с обзиром на његову присутност и тренд сталне експанзије, те тенденције да се испољава кроз нове појавне облике, са високим степеном организованости, тајности и интернационализације, прилагођавајући се при томе друштвено-економским и политичким односима сваке земље. У вези с тим, Босна и Херцеговина као веома сложена држава није поштеђена утицаја терористичких пријетњи. Њена специфичност огледа се у комплексној државној организацији, мултиетничности и мултирелигијској заступљености. Овакво стање ствари у великој мјери доприноси настанку појединих групација које претендују ка вршењу терористичких активности (Поповић, 2017: 44).

Свака модерна држава, па и Босна и Херцеговина, улаже одређене напоре како би се супротставила овој негативној друштвеној појави. То је и разумљиво, ако се узме у обзир став да је реч „терориста“ данас толико демонизована да има исту негативну конотацију као што су некада имале речи „фашиста“ и „комуниста“ (Хербст, 2003: 163).

Један од значајних сегмената борбе против тероризма јесте кривично гоњење терориста. Вођење кривичног гоњења извршилаца кривичних дјела је у надлежности тужиоца. Дакле, он је обавезан да врши кривично гоњење кад се стекну законски услови за покретање кривичног поступка. У вези с тим, улога тужиоца је у директној вези са примјеном начела акузаторности, по ком се кривични поступак може покренути и провести само по захтјеву тужиоца. Да би се остварили предуслови за покретање и спровођење кривичног поступка, потребно је располагати сазнањима и доказима о постојању кривичног дјела и његовог учиниоца, до чега тужилац долази поступањем у складу са својим правима и дужностима (Симовић, 2009:104).

У данашње вријеме јавља се стална потреба за унапређивањем капацитета кривичног гоњења. Прије свега, ради се на јачању институција и законске регулативе. У овом раду, поред правосудних органа и законске регулативе која регулише ову област, посебан акценат ће бити стављен на улогу полицијских агенција Босне и Херцеговине, које такође имају значајне активности у погледу кривичног гоњења. Ријеч је о Државној агенцији за истраге и заштиту (Сипа), Министарству унутрашњих послова Републике Српске, Министарству унутрашњих послова Федерације Босне и Херцеговине и Полицији Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине. Такође, овдје ће бити приказани резултати емпиријског истраживања, који се односе на капацитете кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини.

Капацитети кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини

Босна и Херцеговина је држава која има сложено државну структуру. Према Уставу Босне и Херцеговине она је државна творевина која се састоји од два ентитета (Република Српска и Федерација Босна и Херцеговина) и Брчко Дистрикта (Кунић, Каран, 2012: 205). У вези с тим, јасно се види да оба ентитета и Брчко Дистрикт располажу властитим капацитетима кривичног гоњења. Међутим, поред наведених капацитета постоје и институције на државном нивоу које су надлежне за кривично гоњење.

Најзначајнији орган кривичног гоњења, као што је већ поменуто, је-сте тужилац. Тужилац је странка у кривичном поступку, али и државни орган, са задатком да гони учиниоце кривичних дјела (Симовић, 2007: 88). На тлу Босне и Херцеговине због већ поменуте сложене структуре постоји велики број тужилаштава. Наиме, организација тужилаштава у Босни и Херцеговини постављена је тако да постоје: Тужилаштво Босне и Херцеговине, Федерално тужилаштво у Федерацији Босне и Херцеговине, кантонална тужилаштва Федерације Босне и Херцеговине, Републичко тужилаштво и окружна тужилаштва у Републици Српској и Тужилаштво Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (Симовић, 2009: 106). Када је у питању борба против тероризма, важно је указати на значај Тужилаштва Босне и Херцеговине, које у пракси једино ради по предметима који се односе на кривично дјело тероризма¹. Оваква ситуација је апсурдна, пошто су и нека друга тужилаштва надлежна за кривично гоњење кривичног дјела тероризма (на примјер окружни судови у Републици Српској)².

Поред тужилаштава, и судови имају значајну улогу у овој области. Суд није орган кривичног гоњења, али у великој мјери може својим одлукама да допринесе квалитету и резултату кривичног гоњења. У погледу борбе против тероризма важно је поменути Суд Босне и Херцеговине који, такође, једини у пракси ради по предметима кривичног дјела тероризма³.

Такође, и законска регулатива је овдје шаролика. Наиме, на државном нивоу постоји Кривични закон и Закон о кривичном поступку. Такође, сваки ентитет и Брчко Дистрикт засебно имају те исте законе. Сваки од

1 Доступно на: <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/>

2 Доступно на: https://www.okruznisud-bl.com/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=55

3 Доступно на: <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/91/pregled>

ових кривичних закона инкриминише иста кривична дјела тероризма. Ипак, једно кривично дјело које се односи на стране терористичке борце инкриминише само Кривични закон Босне и Херцеговине (члан 162б - Противзаконито формирање и придруживање страним паравојним и параполицијским формацијама). Поред наведених закона примјењује се и низ других закона који омогућавају кривично гоњење терориста⁴.

У вршењу кривичног гоњења терориста, тужилаштвима помажу одређене полицијске агенције, које у одређеним ситуацијама, и то у фази истраге, могу да раде по налогу тужиоца (Симовић, 2007: 266). У даљем тексту приказаћемо капацитете којима располажу те институције.

Државна агенција за истраге и заштитију (Сипа)

Ова полицијска агенција представља једну од најзначајнијих институција на тлу Босне и Херцеговине која се бави борбом против тероризма. Она у својој надлежности има спречавање, откривање и провођење истрага кривичних дјела из надлежности Суда Босне и Херцеговине, а посебно тероризма, организованог криминалитета, ратних злочина, трговине људима и других кривичних дјела против човјечности и вриједности заштићених међународним правом, те тешког финансијског криминала, затим, заштититу угрожених свједока и свједока под пријетњом и друге послове из њеног дјелокруга који су одређени законом (Јовичић, Шетка, 2015: 262).

Организациона структура Сипе, укључујући организационе јединице у сједишту и ван сједишта је следећа: Кабинет директора, Сектор за планирање, аналитику, сарадњу и информисање, Криминалистичко-истражно одјељење, Одјељење за унутрашњу контролу, Сектор за истраживање ратних злочина и кривичних дјела кажњивих по међународном

4 Овдје је важно навести неколико закона који омогућавају кривично гоњење терориста: Кривични закон Босне и Херцеговине (*Службени гласник*, број: 3/2003, 32/2003 - испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015 и 35/2018); Кривични законик Републике Српске (*Службени гласник РС*, бр. 64/2017 и 104/2018 - одлука УС); Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине (*Службене новине Федерације БиХ*, бр. 36/2003, 21/2004 - испр., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 46/2016 и 75/2017); Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (*Службени гласник*, бр. 33/2013 - пречишћени текст, 47/2014 - исправка 26/16, 13/2017 и 50/2018); Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине (*Службени гласник*, бр. 93/2009, 72/2013 и 65/2018); Закон о кривичном поступку Републике Српске (*Службени гласник*, бр. 53/2012, 91/2017 и 66/2018); Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине (*Службени гласник*, бр. 35/03); Закон о Кривичном поступку Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (*Службени гласник*, бр. 34/2013 - пречишћен текст, 27/2014 и 3/2019); Закон о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности (*Службени гласник БиХ*, бр. 47/14); Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима (*Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 53/2009 и 58/2013) и сл.

хуманитарном праву, Финансијско-обавјештајно одјељење, Јединица за специјалну подршку, Сектор за администрацију и унутрашњу подршку, Сектор за материјално-финансијске послове, Јединица интерне ревизије, Одјељење за заштиту свједока и Сектор за оперативну подршку (Јовичић, Шетка, 2018: 261).

У погледу борбе против тероризма велики значај има Криминалистичко-истражно одјељење, које ради на откривању и истраживању кривичних дјела из надлежности Суда Босне и Херцеговине, проналажењу и хапшењу починилаца тих кривичних дјела и њиховом довођењу тужиоцу, под надзором, смјерницама и налозима тужиоца, а у складу са Законом о кривичном поступку. Такође, ово одјељење ради на спречавању кривичних дјела, пружа оперативну помоћ Финансијско-обавјештајном одјељењу, прикупља обавјештења и податке о кривичним дјелима, прати и анализира безбједносну ситуацију и појаве које погодују настанку и развијању криминалитета и организује и обавља криминалистичко-стручне послове (Јовичић, Шетка, 2015: 264).

Борба против тероризма представља приоритет у раду ове агенције, што потврђује и чињеница да се у оквиру поменутог Криминалистичко-истражног одјељења Сипе налази Одсјек за борбу против тероризма и трговине АБХО. У вези с тим, као дио антитерористичке коалиције, у складу са програмским циљевима Сипе и усвојеним стратешким документима на нивоу Босне и Херцеговине, Одсјек је оспособљен да спроводи најсложеније истраге у вези с тероризмом, о чему свједоче бројне реализоване оперативне акције у овој области. Одсјек за борбу против тероризма и трговине АБХО врши спречавање, откривање и истрагу кривичних дјела тероризма и кривичних дјела недозвољене трговине нуклеарним материјама и хемијско-биолошким оружјем; изучава стање и појавне облике криминала у овој области; планира и изводи полицијске активности у рјешавању најсложенијих предмета из ове области; прати, анализира, координира и заједнички учествује у предузимању мјера и радњи у раду на најсложенијим предметима у овој области који се воде у регионалним уредима; анализира услове и околности настанка појавних облика ове врсте криминала; предлаже мјере за превенцију и обавља друге послове, у складу са законом⁵.

Поред наведеног, овдје је важно поменути и Финансијско-обавјештајно одјељење, које представља једину финансијско-обавјештајну јединицу у Босни и Херцеговини која функционише у складу са обавезујућим међународним стандардима у области спречавања и борбе против

⁵ Доступно на: <http://www.sipa.gov.ba/sr/o-nama/struktura/organizaciona-struktura/kriminalisticko-istravno-odjeljenje>

прања новца и финансирања терористичких активности. Ово одјељење прима, сакупља, евидентира и анализира податке, информације и документацију, те истражује и просљеђује резултате анализа и/или истрага, податке и документацију тужилаштвима и другим надлежним органима, како у Босни и Херцеговини тако и у иностранству. Такође, обавља и послове превенције прања новца и финансирања терористичких активности, промовише сарадњу између надлежних органа Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, односно промовише сарадњу с надлежним органима других држава и међународних организација у овој области⁶.

Министарство унутрашњих послова Републике Српске

Ова институција такође представља једну од најзначајнијих институција у погледу борбе против тероризма. Она се састоји од следећих основних организационих јединица у сједишту Министарства: Служба министра, Кабинет министра, Служба за заштиту интегритета и законитости у раду, Полицијски одбор, Директор полиције, управе (Управа полиције, Управа криминалистичке полиције, Управа за организовани и тешки криминалитет, Управа за борбу против тероризма и екстремизма, Управа за обезбјеђење личности и објеката, Управа за полицијску подршку, Управа за информационо-комуникационе технологије, Управа за правне и кадровске послове, Управа за материјално-финансијске и имовинске послове, Управа за полицијску обуку), Специјална антитерористичка јединица и Центар за обуку. Једина основна организациона јединица ван сједишта Министарства је полицијска управа, као регионални ниво организације, којих има десет. У њеном саставу су: полицијске станице, сектори, одјељења, јединице, оперативна дежурства, одсјеци, групе, тимови и станична одјељења полиције (Јовичић, Шетка, 2018: 165).

Када је ријеч о тероризму, све униформисане и криминалистичке организационе јединице Министарства се на неки начин у склопу својих редовних послова и задатака баве и борбом против тероризма. У оквиру Службе министра постоји Одјељење за међународну сарадњу, које координира послове међународне сарадње (што се односи и на сарадњу по питању тероризма), у складу са законским прописима Републике Српске и Босне и Херцеговине и споразумима потписаним са полицијским структурама Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта⁷.

⁶ Доступно на: <http://www.sipa.gov.ba/sr/o-nama/struktura/organizaciona-struktura/finansijsko-obavjestajno-odjeljenje>

⁷ Доступно на: <http://www.mup.vladars.net>

Даље, овдје је важно поменути Управу за борбу против тероризма и екстремизма, која је формирана с циљем да се на тај начин актуелизира и појача сваки вид превентивно репресивне дјелатности (Поповић, 2017: 47). Она се састоји од двије јединице: Јединице за борбу против тероризма и екстремизма и Јединице за превенцију и аналитику. Поменута управа има следеће надлежности: врши обраду кривичних дјела из области тероризма и екстремизма као и ратних злочина и кривичних дјела по међународном хуманитарном праву; врши послове контроле, надзора и инструктивног усмјеравања рада свих организационих јединица Министарства унутрашњих послова Републике Српске надлежних за рад по наведеним кривичним дјелима, уз подршку криминалистичко-обавјештајних анализа, криминалистичко-техничких метода и средстава и посебних оперативних послова; врши надзор над законитошћу рада тих организационих јединица, предлаже мјере, одређује рокове, одређује обавезе полицијских управа у области контроле наложених мјера, а све с циљем превенције, откривања и расвјетљавања кривичних дјела из области тероризма и екстремизма, као и откривања и расвјетљавања ратних злочина и кривичних дјела по међународном хуманитарном праву; за потребе вођења аналитичке истраге користи све расположиве базе података Министарства, као и податке и информације из свих отворених извора; под условом и на начин прописан законом, издваја и користи случајне налазе прикупљене истражним и посебним истражним радњама ради покретања нове истраге или допуне постојећих истрага; прати реализацију, предлаже мјере унапређења, прати, проучава и анализира стање, кретање и појавне облике криминалитета из своје надлежности, као и примјену криминалистичко-техничких метода, криминалистичко-обавјештајне анализе и посебних оперативних послова; усмјерава рад других организационих јединица на пословима борбе против тероризма и екстремизма и њихове превенције; предузима мјере на унапређењу организације, вршења послова и послова побољшања ефикасности на пољу борбе против тероризма и екстремизма; припрема подзаконске прописе којима се регулише рад и поступање на пољу борбе против тероризма и екстремизма; припрема програме стручног оспособљавања и усавршавања, припрема аналитичко-информативне материјале из дјелокруга рада; остварује потребну сарадњу са другим државним органима; поступа по релевантним сазнањима обавјештајно-безбједносне службе када се односе на дјелокруг рада Управе; обавља и друге послове из дјелокруга рада Управе⁸.

8 Доступно на: <http://www.mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=policija&vrsta=uprava-terorizam-ekstremizam>

Такође, овдје је важно споменути и Специјалну антитерористичку јединицу, која планира, организује и извршава најсложеније безбједносне послове и задатке који се односе на сузбијање тероризма, као што су: директна интервенција у циљу елиминисања терористичких група и разбијања организованих мрежа терориста; откривање, хватање и неутрализовање организованих криминалних група и појединаца; усклађивање плана акција са другим учесницима у акцији; помоћ оперативним организационим јединицама Министарства у извршавању одређених оперативно-тактичких мјера и радњи које су ван њиховог домена дјеловања. Такође, један од важних задатака Специјалне антитерористичке јединице је рјешавање талачких ситуација, које се одвија кроз следеће активности: ослобађање талача из отетог авиона, воза, пловног објекта, теретног или путничког моторног возила, стана, куће или другог грађевинског објекта; преговарање о ослобађању талача без употребе силе; успостављање јавног реда и мира у ситуацијама високог ризика и сл.⁹

Министарство унутрашњих послова Федерације Босне и Херцеговине

Министарство унутрашњих послова (МУП) Федерације Босне и Херцеговине је такође важна и значајна институција у погледу борбе против тероризма. МУП врши спречавање и откривање кривичних дјела тероризма, међукантоналног криминала, стављања у промет опојних дрога и организованог криминала, те проналажење и хватање учинилаца тих кривичних дјела и њихово привођење надлежним органима. У надлежности МУП-а су и: осигурање одређених особа и зграда Федерације; школовање, стручно оспособљавање и усавршавање; стицање и престанак држављанства Федерације. Поред наведених послова, ова институција је надлежна и за заједничке послове Федерације Босне и Херцеговине и кантона, који нису надлежни за кривична дјела тероризма, а у које спадају: провођење закона и других прописа о држављанству, лично име, матичне књиге и матични регистар, агенције и унутрашње службе за заштиту људи и имовине, инспекцијски надзор заштите од пожара, експлозивне материје, превоз опасних материја, послови детективске дјелатности, провођење одређених мјера и радњи које се односе на област насиља у породици, у складу са законом, као и други послови одређени законима Федерације. Поменуте послове ова институција

9 Доступно на: <http://www.mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=policija&vrsta=saj>

обавља преко својих организационих јединица: Кабинета министра, Секретара, Сектора за правне послове, Сектора за материјално-финансијске послове, Сектора за опште и заједничке послове, Полицијске академије, Федералне управе полиције, Инспектората за надзор рада агенција и унутрашњих служби за заштиту људи и имовине од пожара и Јединице за интерну ревизију (Јовичић, Шетка, 2018: 273).

Министарство унутрашњих послова Федерације Босне и Херцеговине¹⁰, као што смо рекли, у оквиру своје надлежности бави се и спречавањем и откривањем кривичних дјела тероризма. Наведену активност остварује путем своје организационе јединице, Федералне управе полиције. Наиме, овдје је важно напоменути да се у оквиру Федералне управе полиције налази Федерална истражна служба криминалистичке полиције, која непосредно спроводи најсложеније криминалистичке обраде на подручју Федерације Босне и Херцеговине. У вези са тим, у складу са надлежностима Федералног министарства унутрашњих послова, организује и остварује сарадњу по питањима спречавања и откривања кривичних дјела, укључујући и кривично дјело тероризма. Такође, и Сектор униформисане полиције има велики значај у погледу борбе против тероризма. Његови припадници планирају појачане мјере безбједности за заштиту личности приликом њиховог боравка на подручју Федерације Босне и Херцеговине, анализирају и утврђују матрицу сигурносног ризика за личности које штите, те на такав начин превентивно дјелују на могуће терористичке пријетње. Поред наведеног, пружају подршку другим организационим јединицама у извршавању оперативних акција, при хапшењу, претресима и задржавању лица, што се односи и на терористе¹¹.

У оквиру Федералне управе полиције налази се и Специјална полицијска јединица, која је намјењена за вршење сложених и високоризичних безбједносних послова. Прије свега, ту се мисли на борбу против тероризма, организованог криминала и хапшење посебно опасних криминалаца и криминалних група које својом дјелатношћу представљају велику опасност по живот или пријете разарањем материјалних добара с тешким посљедицама. Такође, ова јединица је обучена и опремљена да у компликованим и екстремним ситуацијама (на примјер талачке ситуације) обавља најсложеније полицијске послове – антиснајперске заштите, потраге, праћења, блокаде, засједе, претресе, привођење опасних и одбјеглих особа (Шетка, 2016: 141).

10 Доступно на: <http://www.fmup.gov.ba/v2/>

11 Доступно на: <http://www.fup.gov.ba/>

Полиција Брчко Дистрикта

Полиција Брчко Дистрикта такође даје свој допринос у борби против тероризма. Она је надлежна за следеће послове: заштита живота и имовине; заштита људских права и слобода грађана загарантованих Уставом Босне и Херцеговине и Статутом Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине; спречавање, откривање и истраживање кривичних дјела и прекршаја који нису у искључивој надлежности других полицијских органа Босне и Херцеговине; послови и задаци који се односе на одржавање јавног реда и мира; осигурање одређених личности и објеката у Дистрикту; послови и задаци који се односе на одржавање јавних скупова; послови безбједности саобраћаја на путевима Дистрикта и други послови у области безбједности саобраћаја утврђени законом; послови контроле набавке, држања и ношења оружја и муниције и вођења прописаних евиденција; други послови и задаци које полицији повјери тужилац Дистрикта и друга тужилаштва у Босни и Херцеговини; послови који се односе на област производње, промета и складиштења експлозивних материја које су у надлежности Дистрикта; послови који се односе на рад агенција за заштиту људи и имовине; провођење прописа о оружју и муницији; инспекцијски надзор у областима из своје надлежности; управни и други стручни послови утврђени законом или другим прописима; други послови и задаци стављени у њену надлежност у складу са законом (Шетка, 2016: 145-146).

Основне организационе јединице полиције Брчко Дистрикта су: Кабинет шефа полиције, Оперативно комуникацијски центар, Јединица опште полиције, Јединица криминалистичке полиције, Јединица саобраћајне полиције, Јединица специјалне полиције, Јединица за истраживање ратних злочина, Јединица за сузбијање тероризма и екстремног насиља, Јединица за професионалне стандарде и Јединица за административне послове¹².

Као и код ентитетских министарстава, све униформисане и криминалистичке организационе јединице Полиције Брчко Дистрикта се на неки начин у склопу својих редовних послова и задатака уједно баве и борбом против тероризма. Као примјер може послужити Јединица опште полиције, која обезбјеђује одређене личности и објекте и на такав начин превентивно дјелује у погледу спречавања терористичких активности¹³.

Даље, овдје је најважније поменути Јединицу за спречавање и сузбијање тероризма и екстремног насиља, која је надлежна да: прати, изучава и истражује стања и појавне облике кривичних дјела тероризма и појаве у овом подручју полицијског дјеловања и пружа стручну помоћ; организује, планира, предузима оперативне и друге мјере и радње и најпогодније начине за спречавање и откривање извршилаца кривичних дјела и носилаца безбјед-

12 Доступно на: <https://policijabdbih.gov.ba/sr/organizacione-jedinice-policije/kabinet-efa-policije.html>

13 Доступно на: <https://policijabdbih.gov.ba/sr/organizacione-jedinice-policije/jop.html>

носно интересантних појава из овог подручја полицијског дјеловања; врши израду и судјелује у изради информација и других стручних материјала; сарађује са другим организационим јединицама Полиције Брчко Дистрикта; остварује непосредну сарадњу с другим државним тијелима, институцијама, међународним организацијама и полицијама страних држава у обављању послова који се односе на борбу против тероризма и вођење прописаних евиденција из своје надлежности¹⁴.

Емпиријско истраживање

Истраживање „Стратешки и правни аспекти контроле тероризма са посебним освртом на Босну и Херцеговину“ извршено је у периоду од 22. 3. 2019. до 29. 5. 2019. године, а као инструмент за прикупљање података кориштен је интервју.¹⁵ У питању је структурирани интервју, у коме је кориштена Ликертова скала. Наведено истраживање је спроведено на узорку од 22 испитаника, а ријеч је о политичким представницима, тужиоцима, руководиоцима полицијских и безбједносних тијела, научним и образовним радницима, експертима из области борбе против тероризма који се баве институционалном сарадњом, стратешким питањима и стратешким планирањем везаним за тероризам и полицијским службеницима који се баве контролом тероризма. Из поменутог ширег истраживања, за потребе овог рада биће анализирана три питања.

Табела 1. Процијените капацитете кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини користећи скалу од 1 до 5 (1 - капацитети не постоје; 2 - капацитети су лоши; 3 - капацитети су нити лоши, нити добри; 4 - капацитети су добри; 5 -капацитети су изванредни)

	Фреквенција	Процент	Валидни процент	Кумулативни процент
Капацитети не постоје	2	9,1	9,1	9,1
Капацитети су лоши	5	22,7	22,7	31,8
Капацитети нити су лоши, нити су добри	8	36,4	36,4	68,2
Капацитети су добри	6	27,3	27,3	95,5
Капацитети су изванредни	1	4,5	4,5	100,0
Укупно	22	100,0	100,0	

¹⁴ Доступно на: <https://policijabdbih.gov.ba/sr/organizacione-jedinice-policije/jssten.html>

¹⁵ Интервју је спроведен у циљу израде докторске дисертације

На питање да процијене капацитете кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини користећи скалу од 1 до 5 (1 - капацитети не постоје; 2 - капацитети су лоши; 3 - капацитети су нити лоши, нити добри; 4 - капацитети су добри; 5 - капацитети су изванредни), од укупног броја испитаника (22), два испитаника (9,1%) сматрају да капацитети не постоје, пет (22,7%) сматра да су лоши, осам испитаника (36,4%) сматра да су нити лоши, нити добри, шест испитаника сматра да су капацитети добри и један испитаник (4,5%) сматра да су изванредни.

Анализом добијених резултата у погледу одговора на горе наведено питање, јасно се види да капацитети кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини постоје и да су на средњем нивоу. Мишљења смо да извјесни капацитети постоје, али да се не користе на адекватан начин. Главни разлог за то огледа се у специфичности саме Босне и Херцеговине и њеној сложеној државној структури. И поред тога, поменуто капацитете је потребно свакодневно унапређивати и на квалитетан начин користити у пракси.

Табела 2. Шта се конкретно ради по питању унапређења капацитета кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини?

	Фреквенција	Процент	Валидни процент	Кумулативни процент
Извршена је модификација законског система и прилагођавање законских прописа тренутној ситуацији, инкриминисана су сва кривична дјела тероризма која су актуелна у свијету и формиране су различите организационе јединице које се баве овом области	16	72,7	72,7	72,7
Едукују се и опремају кадрови, размјењују се подаци, указује се на нове трендове и опасности, гдје се тежиште ставља на превенцију	1	4,5	4,5	77,3
Не ради се ништа	5	22,7	22,7	100,0
Укупно	22	100,0	100,0	

Анализом одговора на питање шта се конкретно ради по питању унапређења капацитета кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини, од укупног броја испитаника (22), 16 испитаника или њих 72,7% сматра да је извршена модификација законског система и прилагођавање законских прописа тренутној ситуацији, инкриминисана су сва кривична дјела тероризма која су актуелна у свијету и формиране различите организационе јединице које се баве овом области; један испитаник (4,5%) сматра да се едукују и опремају кадрови, размјењују подаци, указује на нове трендове и опасности, гдје се тежиште ставља на превенцију, док је пет испитаника (22,7%) изразило мишљење да се не ради ништа.

Добијени резултати јасно указују шта се конкретно ради по питању наведеног унапређења. У вези са тим, не можемо се сложити са ставом пет испитаника који сматрају да се ништа не ради. Спровodeћи своје обавезе које произилазе из различитих међународних докумената, Босна и Херцеговина уједно предузима и горе наведене активности у циљу унапређења кривичног гоњења. Такође, важно је поменути ставове појединих испитаника који сматрају да је овдје највећи проблем то што по овом питању раде судије које немају довољно знања и искуства, као и тужиоци који воде истрагу, а немају знања из криминалистике. Мишљења смо да је потребно поставити квалитетан кадар на мјеста судија и тужилаца, те повећати ниво едукације и оспособљавања поменутог кадра.

Табела 3. Шта би по вашем мишљењу требало промијенити по питању унапређења капацитета кривичног гоњења терориста у БиХ?

	Фреквенција	Процент	Валидни процент	Кумулативни процент
Да се на адекватан начин законска регулатива спроводи у пракси	15	68,2	68,2	68,2
Интензивирати рад у пракси	4	18,2	18,2	86,4
Укинути тужилачки концепт истраге и вратити концепт истражног судије који је много ефикаснији, а тиме би се вратила нека овлаштења полицији, гдје би она могла нешто самосталније да ради уз адекватну контролу правосуђа	1	4,5	4,5	90,9
Да ентитетска тужилаштва раде по овом питању, а не само Тужилаштво БиХ	2	9,1	9,1	100,0
Укупно	22	100,0	100,0	

На питањешта би требало промијенити по питању унапређења капацитета кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини, 15 испитаника или њих 68,2% сматра да би требало да се на адекватан начин законска регулатива спроводи у пракси, четири испитаника (18,2%) да би требало интензивирати рад у пракси, један испитаник (4,5%) сматра да би требало укинути тужилачки концепт истраге и вратити концепт истражног судије који је много ефикаснији, а тиме би се вратила нека овлаштења полицији, гдје би она могла нешто самосталније да ради уз адекватну контролу правосуђа над радом полиције” и два испитаника (9,1%) сматрају да би требало да се подијеле надлежности и да ентитетска тужилаштва раде по овом питању, а не само да то ради Тужилаштво Босне и Херцеговине.

Анализирајући добијене резултате, са сигурношћу можемо рећи да су испитаници понудили квалитетне приједлоге шта би по овом питању требало промијенити. Мишљења смо да у Босни и Херцеговини постоје могућности адекватније примјене законске регулативе, као и интензивирања рада у пракси по питању кривичног дјела тероризма. На примјер, евидентно је да су се у Босни и Херцеговини у протекло вријеме изрицале благе кривичне санкције за одлазак на страна ратишта. Даље, тужилачки концепт истраге се није показао баш као квалитетно ријешење. Нису постигнути резултати који су очекивани примјеном наведеног концепта. Потребно је да се полицији дају већа овлаштења, гдје би резултати били сигурно квалитетнији. Поред тога, потребно је да правосудни органи ентитета раде на предметима из ове области, јер би се на такав начин подигао квалитет рада и постигли већи резултати у овој области.

Закључак

Тероризам као негативна друштвена појава је у посљедње вријеме постао једна од највећих пријетњи глобалној и националној безбједности. Са његовим посљедицама, нажалост, у посљедње вријеме суочава се и Босна и Херцеговина. С обзиром на специфичности Босне и Херцеговине, морамо да укажемо на постојање већих безбједносних изазова које те специфичности проузрокују. Дакле, због сложености државне структуре, мултиетничности, мултирелигијске заступљености, Босна и Херцеговина је постала погодна тло за стварање одређених групација које испољавају екстремистичке идеје и спроводе терористичке активности.

У таквим околностима долазе до изражаја капацитети кривичног гоњења као један од значајних сегмената борбе против тероризма. Јасно се види да Босна и Херцеговина располаже великим бројем институција које могу да врше кривично гоњење терориста. Наиме, поред Тужилаштва Босне и Херцеговине постоје и друга тужилаштва која могу да врше кривично гоњење терориста. Ипак, у пракси то само врши Тужилаштво Босне и Херцеговине, чије се надлежности у овом погледу, као што смо видјели, преклапају са надлежностима тужилаштва из ентитета. Такође, таква ситуација је и са судовима, гдје у пракси, о предметима кривичног дјела тероризма одлучује искључиво Суд Босне и Херцеговине.

Што се тиче законске регулативе, јасно се види да постоји мноштво закона који регулишу ову област. Међутим, овдје је евидентан проблем који се односи на чињеницу да сви кривични закони на тлу Босне и Херцеговине на исти начин регулишу кривична дјела тероризма. То представља велики проблем и ствара велику забуну, што свакако може довести до преклапања и сукоба надлежности између институција које примјењују поменуте законе. Потребно је такве ствари промијенити и прецизно одредити један кривични закон који ће ове инкриминације регулисати и на бази тога прецизно одредити надлежности институција које тај закон спроводе. Не може се правним нередом створити ред у држави.

Босна и Херцеговина располаже и мноштвом полицијских агенција које помажу тужилаштву у погледу кривичног гоњења тероризма. Ове полицијске агенције располажу значајним капацитетима у погледу својих организационих јединица, које могу да предузму значајне мјере у погледу борбе против тероризма. Такође, због конфузне законске регулативе и међу њима некад, нажалост, дође до преклапања и сукоба надлежности.

И најзад, на основу добијених резултата истраживања јасно се види да капацитети кривичног гоњења терориста у Босни и Херцеговини постоје и да су на неком средњем нивоу. Нажалост, постојећи капацитети се не користе на адекватан начин. Такође, евидентан проблем је недостатак квалитетних кадрова у правосуђу који раде на предметима из области тероризма. Даље, у циљу унапређења капацитета кривичног гоњења терориста неопходно је: на адекватан начин законску регулативу спроводити у пракси; интензивирати рад у пракси; укинути тужилачки концепт истраге и вратити концепт истражног судије који је много ефикаснији, а тиме би се вратила нека овлаштења полицији, те би она могла самосталније да ради, уз адекватну контролу правосуђа; поделити надлежности и да ентитетска тужилаштва раде по овом питању, а не само Тужилаштво Босне и Херцеговине.

ЛИТЕРАТУРА

- Јовичић, Д., Шетка, Г. (2015). *Организација и надлежност полиције*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Јовичић, Д., Шетка, Г., (2018). *Организација и надлежност полиције*. Бања Лука: Графомарк.
- Кунић, П., Каран, С., (2012). *Уставно право*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Поповић, П., (2017). Сарадња полиције Републике Српске са другим субјектима у размени информација од значаја за контролу тероризма у Босни и Херцеговини. *Безбедност*, 59(2), 43-58.
- Симовић, М., (2007). *Кривично процесно право*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Симовић, М., (2009). *Кривично процесно право*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Herbst, P., (2003). *Talking Terrorism: A Dictionary of the Loaded Language of Political Violence*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Шетка, Г., (2016). *Ушлицај организације полицијских струкура у Босни и Херцеговини на стање безбједности*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Кривични закон Босне и Херцеговине, *Службени гласник*, број: 3/2003, 32/2003 - испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015 и 35/2018.
- Кривични законик Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 64/2017 и 104/2018-одлука УС.
- Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине, *Службене новине Федерације БиХ*, бр. 36/2003, 21/2004 - испр., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 46/2016 и 75/2017.
- Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, *Службени гласник*, бр. 33/2013 - пречишћени текст, 47/2014 - исправка 26/16, 13/2017 и 50/2018.
- Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник*, бр. 93/2009, 72/2013 и 65/2018).
- Закон о кривичном поступку Републике Српске, *Службени гласник*, бр. 53/2012, 91/2017 и 66/2018.
- Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине, *Службени гласник*, бр. 35/03.
- Закон о Кривичном поступку Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, *Службени гласник*, бр. 34/2013 – пречишћен текст, 27/2014 и 3/2019.
- Закон о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности, *Службени гласник БиХ*, бр. 47/14.
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 53/2009 и 58/2013.

Интернет извори

Криминалистичко-истражно одјељење Сипе, доступно на: <http://www.sipa.gov.ba/sr/o-nama/struktura/organizaciona-struktura/kriminalisticko-istravno-odjeljenje> (приступљено 8. септембра 2019. године).

Криминалистичко-обавјештајно одјељење Сипе, доступно на: <http://www.sipa.gov.ba/sr/o-nama/struktura/organizaciona-struktura/finansijsko-obavjestajno-odjeljenje> (приступљено 8. септембра 2019. године).

Министарство унутрашњих послова Републике Српске, доступно на: <http://www.mup.vladars.net> (приступљено 9. септембра 2019. године).

Управа за борбу против тероризма и екстремизма Министарства унутрашњих послова Републике Српске, доступно на: <http://www.mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=policija&vrsta=uprava-terorizam-ekstremizam> (приступљено 9. септембра 2019. године).

Специјална антитерористичка јединица Министарства унутрашњих послова Републике Српске, доступно на: <http://www.mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=policija&vrsta=saj> (приступљено 9. септембра 2019. године).

Федерално министарство унутрашњих послова, доступно на: <http://www.fmup.gov.ba/v2/> (приступљено 10. септембра 2019. године).

Федерална управа полиције, доступно на: <http://www.fup.gov.ba/> (приступљено 10. септембра 2019. године).

Полиција Брчко Дистрикта, доступно на: <https://policijabdbih.gov.ba/sr/organizacione-jedinice-policije/kabinet-efapolicije.html> (приступљено 10. септембра 2019. године).

Јединица опште полиције Брчко Дистрикта, доступно на: <https://policijabdbih.gov.ba/sr/organizacione-jedinice-policije/jop.html> (приступљено 10. септембра 2019. године).

Јединица за спречавање и сузбијање тероризма и екстремног насиља, доступно на: <https://policijabdbih.gov.ba/sr/organizacione-jedinice-policije/jssten.html> (приступљено 10. септембра 2019. године).

Суд Босне и Херцеговине, доступно на: <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/91/pregled> (приступљено 10. септембра 2019. године).

Тужилаштво Босне и Херцеговине, доступно на: <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/> (приступљено 12. септембра 2019. године).

Окружни суд у Бања Луци, доступно на: https://www.okruznisud-bl.com/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=55 (приступљено 12. септембра 2019. године).

CAPACITY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN TERMS OF CRIMINAL PROSECUTION OF TERRORISTS WITH SPECIAL EMPHASIS TO THE ROLE OF POLICE AGENCIES

Predrag Popović, Assistant
University of Banja Luka, Faculty of Security Studies

Summary

Lately, terrorism as a negative social phenomenon has been attracting a lot of attention because of its actuality, its forms of manifestations and its consequences. Prosecution of terrorists is a very difficult and demanding job, requiring the mobilization and involvement of a number of institutions (judicial authorities and police agencies). In addition, the quality of the legislation, which regulates the mentioned area, has an important impact. There are a number of Criminal Laws and Criminal Procedure Laws in Bosnia and Herzegovina, as well as some other laws that regulate this area. In this article, special emphasis is placed on the importance of police agencies, which undoubtedly represent a really significant segment in this area.

Keywords: *terrorism, police agencies, criminal prosecution, criminal Law, criminal procedure code.*